

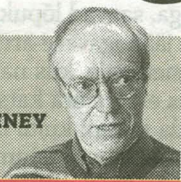
Onegin (Deniss Klumuk) ja Tatjana (Alena Škatula) aktsioonis.

FOTO: SANDER ILVEST

ESIETENDUS. Estonia lavale jõuab üks 20. sajandi teise poole suurtest ballettidest.

Onegin tuleb Tallinna

STUART SWEENEY
London
tantsuajakirjanik

Eesti rahvusballett esietendab neljapäeval John Cranko balletti «Onegin» ja tantsusõpradel on põhjust olla ootusärev. 1965. aastast pärit teos kuulub praegu umbes 20 balletitrupi, sh selliste nimekate kollektiivide nagu Pariisi ooperi balletitrupi, Londoni kuningliku balleti-

John Cranko sündis 1927. aastal Lõuna-Aafrika vabariigis, õppis balletti Kaplinna ülikoolis ja lõpetas oma õpingud Londonis Sadler's Wellsi balletikoolis. Ballette hakkas ta looma juba Kaplinnas ja jätkas Londonis. 1949. aastast pühendus ainult koreograafitööle.

Kuna Inglismaal tegutses 1950ndatel veel kaks väljapaistvat ballettmeistrit – Sir Frederick Ashton ja Sir Kenneth MacMillan –, oli uute ballettide tellimusi keeruline saada. Nii võttis Cranko 1961. aastal vastu Stuttgardi balletiteatri kunstilise juhi ameti. Ta kujundas trupi ümber ja viis selle

gardi Balletiga, et aidata kirja panna Cranko tantsupärandit.

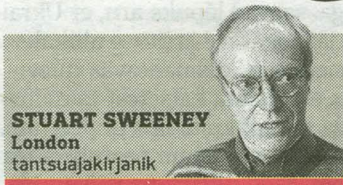
Bourne'i sõnul on ta «Onegini» lavale seadnud umbes 50 korda, sh kuus korda kuninglikus balletiteatris, ent pole sellest siiani tüdinud, osaliselt koreograafia kvaliteedi, osaliselt aga tantsijate pärast, kellest igaüks toob oma rolli kaasa midagi isikupärast.

Ta alustab alati *pas de deux*'est: kõigepealt õpetab ta perfektselt selgeks sammud, et neid oleks võimalik esitada ilma neile mõtlemata – see lubab tantsijatel keskenduda karakteri loomisele, mis on Cranko ballettide tegelik tuum.

ses Budapestis. Erinevalt Jürgen Rose originaalkujundusest, mida kasutavad siiani Stuttgardi balletiteater, kuninglik balletiteater ja mõned teised, on Mika kujundus lihtsam, stilsseeritum, minu silmale ka pilkupüüdavam, andes tantsijatele ühtlasi rohkem ruumi.

Osale ooperisõpradest tuleb ilmselt üllatusena, et «Onegini» muusika, mis on kokku pandud Tšaikovski loomingu põhjal, ei sisalda ühtki rida tema ooperist «Jevgeni Onegin». Selle asemel tellis Cranko saksa heliloojalt ja arranžeerijalt Kurt-Heinz Stolzelt kompilatsiooni, mis mitte ainult ei sobi kokku

Onegin tuleb Tallinna

STUART SWEENEY
London
tantsuajakirjanik

Eesti rahvusballiett esietendab neljapäeval John Cranko balletti «Onegin» ja tantsusõpradel on põhjust olla ootusärev. 1965. aastast pärit teos kuulub praegu umbes 20 balletitrupi, sh selliste nimekate kollektiivide nagu Pariisi ooperi balletitrupi, Londoni kuningliku balletiteatri ja Ameerika balletiteatri repertuaari.

Mis teeb «Onegini» nii atraktiivseks? Puškini kuulsat armastuslugu jutustatakse selles selgelt, lakooniliselt, aga väga täpselt, ja lugu moodustab raamistikute tervele hulgalet duettidele, mis väljendavad kõige laiemat suhete ja emotsioonide skaalat, mida ma olen eales tantsulaval näinud. Olga ja Lenki võrratut avaduetti, kokkupõrget peol ja pingelist duellipisoodi võiks pidada siias krestomaatiliseks.

Kõige tähelepanuväärsemad on aga kaks Tatjana ja Onegini duetti: esimene, Tatjana unenägu, on täis ohjeldamatuid, sensuaalse laenguga tõsteid; teises, mitte vähem emotsionaalses taasavastab Tatjana oma sügava armastuse Onegini vastu, ent lükkab mehe lõpuks ikkagi tagasi.

John Cranko sündis 1927. aastal Lõuna-Aafrika vabariigis, õppis balletti Kaplinna ülikoolis ja lõpetas oma õpingud Londonis Sadler's Wellsi balletikoolis. Ballette hakkas ta looma juba Kaplinnas ja jätkas Londonis. 1949. aastast pühendus ainult koreograafitööle.

Kuna Inglismaal tegutses 1950ndatel veel kaks väljapaistvat ballettmeistrit – Sir Frederick Ashton ja Sir Kenneth MacMillan –, oli uute ballettide tellimusi keeruline saada. Nii võttis Cranko 1961. aastal vastu Stuttgardi balletiteatri kunstilise juhi ameti. Ta kujundas trupi ümber ja viis selle rahvusvahelise tunnustuseni, treenides tantsijaid kõige kõrgemate draamatantsu standardide järgi ja kujundades välja suurepärase repertuaari.

See, et Cranko suri ootamatult – kõigest 45-aastaselt – 1973. aastal, olles tagasilennul edukalt USA turneelt, on üks 20. sajandi teise poole balleti suurimaid tragöödioid. Tema mälestus elab Stuttgardis aga edasi ja trupp esitab siiani tema pikki ja ühevaatuselisi ballette nii kodus kui mujal maailmas. Ka tema asutatud balletikool kannab tema nime.

Estonia teatris seab «Onegini» lavale Jane Bourne. Ta on lõpetanud Londonis tegutseva Beneshi koreoloogiainstituudi, kus tegeldakse tantsu üleskirjutamise teadusega, mis sarnaneb muusika notatsiooniga, aga on palju keerukam. 1974. aastal ühines ta koreoloogina Stutt-

gardi Balletiga, et aidata kirjanik panna Cranko tantsupärandit.

Bourne'i sõnul on ta «Onegini» lavale seadnud umbes 50 korda, sh kuus korda kuninglikus balletiteatris, ent pole sellest siiani tüdinud, osaliselt koreograafia kvaliteedi, osaliselt aga tantsijate pärast, kellest igaüks toob oma rolli kaasa midagi isikupärast.

Ta alustab alati *pas de deux*'est: kõigepealt õpetab ta perfektselt selgeks sammud, et neid oleks võimalik esitada ilma neile mõtlemata – see lubab tantsijatel keskenduda karakteri loomisele, mis on Cranko ballettide tegelik tuum.

See puudutab vaatajat sügavalt ja iga tantsija tahab seda esitada.

Toomas Edur

Kui me vestlesime, oli Bourne oma tööd Estonia teatris alles alustamas – varem kui enamiku teiste lavastuste puhul. Põhjuseks siinne väike lava, kuhu oli vaja ära mahutada balleti ansambli numbrid. Ta ütles ka, et tantsijate hulka pole võimalik vähendada, sest koreograafia ei töötaks enam nii, nagu Crankol mõeldud. Ta oli kindel, et kõik laabub siiski – nii nagu varem Nice'i ooperiteatris, kus on samuti väike lava.

Tallinnas kasutatakse Thomas Mika lavakujundust. Mul on olnud võimalus näha seda Ungari rahvusballiet lavastu-

ses Budapestis. Erinevalt Jürgen Rose originaalkujundusest, mida kasutavad siiani Stuttgardi balletiteater, kuninglik balletiteater ja mõned teised, on Mika kujundus lihtsam, stiliseeritum, minu silmale ka pilkupüüdavam, andes tantsijatele ühtlasi rohkem ruumi.

Osale ooperisõpradest tuleb ilmselt üllatusena, et «Onegini» muusika, mis on kokku pandud Tšaikovski loominguga põhjal, ei sisalda ühtki rida tema ooperist «Jevgeni Onegin». Selle asemel tellis Cranko saksa heliloojalt ja arranžeerijalt Kurt-Heinz Stolzelt kompilatsiooni, mis mitte ainult ei sobi kokku tegevusega, vaid jätab koguni tervikteose mulje.

Toomas Edur on ise tantsinud kunagi Inglise rahvusballietis Lenki rolli ja see kogemus on tal siiani meeles. Nii oli tal huvi see ballett ka Tallinna tuua, mis pärast «Manoni» edukat lavaletoomist ka õnnestus. Eduri sõnul on see üks vähestest suurtest draamaballettidest ja vaatamata 50-aastasele eale ka väga hästi säilinud, isearanis uue kujundusega.

«See puudutab vaatajat sügavalt ja iga tantsija tahab seda esitada,» ütles Edur.

Kuigi olen «Onegini» tänavu juba kolm korda näinud, ootan ma Estonia teatri lavastust suure huviga. Loodan, et Estonia intiimsel laval ärkab «Onegin» ellu oma isikupärase moel, avaldades muljet nii vanadele kui uutele balletisõpradele.